

**‘Οι διακοπές έφτασαν’: Μία διδακτική προσέγγιση της Αγγλικής Γλώσσας στο Σχολείο
Δεύτερης Ευκαιρίας**

**‘The holidays are here’: A teaching approach to English Language in Second Chance
Schools**

Μαρία Καμπέρη, Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά, Εκπαιδευτικός, ΒΑ Αγγλικής και Γαλλικής
Γλώσσας, ΜΑ Λογοτεχνίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, mariakamperi1@gmail.com

Maria Kamperi, Directorate of Primary Education of Piraeus, Educator, BA in English and French, MA in
Literature, National and Kapodistrian University of Athens, mariakamperi1@gmail.com

Abstract: The operating framework of the Second Chance Schools in Greece, in complete alignment with the principles of Adult Education, is based on empirical teaching approaches which take into account both the age of the target group, as well as its distance from formal education. The present article presents a teaching approach to English language aimed at adult learners of Second Chance Schools. The teaching methodologies followed are those of Group Learning and Project-based Learning, which help transform the role of the educator, from mentor to coordinator and animator. They also promote initiative, self-action, learning by discovery and personalized learning. Finally, a Portfolio-type questionnaire is used both as a tool for self-evaluation for the learners and as an evaluation tool of the educator’s choices.

Keywords: Second Chance School, Adult Education, English Language

Περίληψη: Οι προδιαγραφές λειτουργίας των Σ.Δ.Ε., σε πλήρη συνάρτηση με τις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων, στηρίζονται σε βιωματικές διδακτικές προσεγγίσεις οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τόσο την ηλικία, όσο και την απόσταση της ομάδας-στόχου από την τυπική εκπαίδευση. Στο παρόν άρθρο παρουσιάζεται μία διδακτική προσέγγιση της Αγγλικής Γλώσσας που απευθύνεται σε ενηλίκους εκπαιδευόμενους Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας. Οι διδακτικές μεθοδολογίες που ακολουθήθηκαν είναι αυτές της Ομαδοκεντρικής διδασκαλίας και του Σχεδίου Εργασίας, οι οποίες μετασχηματίζουν το ρόλο του εκπαιδευτικού, από καθοδηγητή σε συντονιστή και εμπνευστή της εργασίας, και προωθούν την ανάληψη πρωτοβουλιών, την αυτενέργεια, την ανακαλυπτική μάθηση και την εξατομίκευση της διδασκαλίας. Τέλος, ένα ερωτηματολόγιο τύπου Portfolio, αξιοποιήθηκε ως εργαλείο αυτοαξιολόγησης των εκπαιδευόμενων και συνάμα αξιολόγησης των επιλογών του εκπαιδευτή

Λέξεις κλειδιά: Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας, Εκπαίδευση Ενηλίκων, Αγγλική Γλώσσα

1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με τον Κόκκο (2005, σ.86-93), οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι έρχονται στην εκπαίδευση με συγκεκριμένους στόχους, όπως επαγγελματικοί εξέλιξη, εκπλήρωση κοινωνικών ρόλων, προσωπική ανάπτυξη και απόκτηση κύρους. Οι σύγχρονες θεωρίες της εκπαίδευσης ενηλίκων ενθαρρύνουν τον εκπαιδευτή να αναλάβει ρόλο εμπνευστικό και διευκολυντικό στη διεργασία της μάθησης και να αποφύγει τον παραδοσιακά διδακτικό και καθοδηγητικό του χαρακτήρα. Σύμφωνα με τον Rogers (1999, σ.105), ο εκπαιδευτής χρειάζεται να βρει μεθόδους που θα δώσουν σε κάθε συμμετέχοντα πλήρες πεδίο για την εξάσκηση των δικών του ιδιαίτερων μαθησιακών μεθόδων και να μην επιβάλλει τη δική του μέθοδο.

Ειδικότερα, η θεωρία της Ανδραγωγικής υποστήριξε ότι οι εκπαιδευτές ενηλίκων θα πρέπει να δημιουργούν συνεργατικό μαθησιακό περιβάλλον και μηχανισμούς αμοιβαίου σχεδιασμού, να κάνουν διάγνωση των αναγκών και των ενδιαφερόντων των ενηλίκων εκπαιδευομένων, να επιτρέπουν τον καθορισμό των γνωστικών στόχων σύμφωνα με τις διαγνωσμένες ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων, να σχεδιάζουν δραστηριότητες, οι οποίες βοηθούν στην επίτευξη των στόχων και να επιλέγουν τις κατάλληλες μεθόδους, τα υλικά και τις πηγές για την επίτευξη των στόχων (Τσιμπουκλή & Φίλλιπς, 2010).

Η θεωρία της Ανδραγωγικής αναπτύχθηκε από τον Malcolm Knowles, ο οποίος την παρουσιάζει ως «ολοκληρωμένη θεωρία της μάθησης των ενηλίκων» και την εντάσσει στη σφαίρα των ανθρωπιστικών προσεγγίσεων της εκπαίδευσης ενηλίκων (Knowles, 1978, σ.28 στο Cross, 1981, σ.223). Η καινοτομία της Ανδραγωγικής έγκειται στην έμφαση την οποία έδωσε στα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων και ιδιαίτερα στην τάση των ενηλίκων εκπαιδευομένων για αυτο-κατευθυνόμενη μάθηση, δια μέσου της οποίας οι ενήλικοι έχουν τη δυνατότητα της αυτό-βελτίωσης και στην ανάδειξη του διευκολυντικού ρόλου του εκπαιδευτή ενηλίκων (Cross, 1981, Κόκκος, 2005).

Οι προδιαγραφές λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, απαιτούν συμμετοχικές και βιωματικές διδακτικές προσεγγίσεις, οι οποίες αντικατοπτρίζουν τις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων (Βεργίδης, 2003). Από τους εκπαιδευτές απαιτείται να γνωρίζουν και να θέτουν σε πράξη τις αρχές αυτές, όχι μόνο λόγω της ενηλικιότητας των εκπαιδευομένων, αλλά και λόγω της απόστασης που έχει η ομάδα-στόχος από το τυπικό σύστημα εκπαίδευσης (Παπαγεωργίου, 2009). Ο Jarvis (2004), θεωρεί ότι οι εκπαιδευτές ενηλίκων δεν πρέπει να επιβάλλουν τις απόψεις τους στους εκπαιδευόμενους και ότι χρειάζεται πέρα από γνώσεις να διαθέτουν ανεπτυγμένες κοινωνικές ικανότητες. Ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων, σύμφωνα με τον Κόκκο (2005), είναι «να διευκολύνουν τη διεργασία του αυτοπροσδιορισμού των ενηλίκων εκπαιδευομένων χωρίς να τραυματίζουν την αυτοεκτίμησή τους».

Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι ερμηνεύουν την πραγματικότητα βάσει των παραδοχών τους (Κόκκος, 2005, σ.75). Ορισμένες όμως από τις παραδοχές μπορεί να είναι εσφαλμένες ή δυσλειτουργικές. Έτσι, η μάθηση δεν είναι απλώς η προσθήκη νέων γνώσεων σε όσα ήδη

γνωρίζουμε, αλλά ο μετασχηματισμός της υπάρχουσας γνώσης, ώστε να επιτευχθεί μια νέα οπτική (μετασχηματίζουσα οπτική). Ο μετασχηματισμός της οπτικής μπορεί να συμβεί όταν οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι δια μέσου κριτικής αυτόνομης σκέψης συνειδητοποιήσουν πώς και γιατί οι παραδοχές που έχουν περιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται, κατανοούν και αισθάνονται τον κόσμο γύρω τους (Mezirow, 1990, σ.368). Στις διδακτικές μεθόδους που ενθαρρύνουν τη μαθησιακή αυτή διαδικασία περιλαμβάνονται η ομαδοκεντρική διδασκαλία, ο ελεύθερος διάλογος, ο καταγισμός ιδεών, η συνεργατική διδασκαλία, η μέθοδος project κ.ά (Τσάφος & Χοντολίδου, 2003). Οι Lewis και Williams (2006) υποστηρίζουν ότι εμπειρική εκπαίδευση είναι εκείνη που εκθέτει τους εκπαιδευόμενους σε μια εμπειρία και στη συνέχεια ενθαρρύνει το στοχασμό επάνω σε αυτήν ώστε να αναπτυχθούν νέες ικανότητες, νέες στάσεις ή νέοι τρόποι σκέψης. Η επιδίωξη αυτή προσανατολίζει σε αναζήτηση διδακτικών μεθόδων που εθίζουν τους εκπαιδευόμενους στην άμεση και ενεργό εμπλοκή τους στη διαδικασία της μάθησης (Τσάφος & Χοντολίδου, 2003). Έχοντας, συνεπώς, υπόψη τις παραπάνω θεωρητικές προσεγγίσεις, κρίθηκε σκόπιμο, στην παρούσα διδακτική προσέγγιση, να ακολουθηθούν οι διδακτικές μεθοδολογίες της ομαδοκεντρικής διδασκαλίας και της μεθόδου project μέσω των οποίων οι εκπαιδευόμενοι ασκούνται στο να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, να παίρνουν αποφάσεις, να προγραμματίζουν δραστηριότητες, να συνεργάζονται αποδοτικά, να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων και να αναλαμβάνουν την ευθύνη για τις πράξεις τους. Οι πρακτικές ασκήσεις αντιμετωπίζονται συλλογικά και αξιολογείται η διαλογική συζήτηση ανάμεσα στα μέλη της ομάδας. Με αυτή τη διαδικασία, επιδιώκεται να συντελεστεί μάθηση μέσω του διαλόγου και της αξιολόγησης της διαδικασίας που προηγήθηκε. Τα μέλη των ομάδων παρουσιάζουν, μέσω των εκπροσώπων τους, τις απόψεις τους στους συνεκπαιδευόμενους τους και έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν τις σκέψεις τους με ακρίβεια, να ασκήσουν κριτική, να συζητήσουν εποικοδομητικά και να εξελίσσουν τις πνευματικές τους ικανότητες. Με αυτόν τον τρόπο ο εκπαιδευόμενος ανακαλύπτει τη γνώση, τη συγκρίνει και αρχίζει να παράγει ο ίδιος γνώση. Ωστόσο, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η συζήτηση μπορεί εύκολα να εκφυλισθεί σε μία δραστηριότητα χωρίς στόχους. Για το λόγο αυτό πρέπει να είναι καθορισμένος ο σκοπός της ομάδας, πριν να χρησιμοποιηθεί ως μέθοδος διδασκαλίας (Καψάλης & Παπασταμάτης, 2000, σ. 66).

Μέσα από μια τέτοια διεργασία οι εκπαιδευόμενοι μαθαίνουν πιο αποτελεσματικά. Επιπροσθέτως, η ενεργητική συμμετοχή συντελεί στην ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των εκπαιδευομένων, οι οποίοι αποκτούν αυτοπεποίθηση και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, συνεργάζονται, επικοινωνούν, σκέφτονται κριτικά, επεξεργάζονται εναλλακτικές λύσεις, και ωθούνται στη «μεταγνώση», δηλαδή «μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν». Κατά συνέπεια η ενεργός συμμετοχή στην πορεία της μάθησης θέτει τους εκπαιδευόμενους στο επίκεντρο και γίνεται αφετηρία ώστε να πλησιάσουν περισσότερο στο ιδανικό της ενηλικιότητας, δηλαδή να γίνουν πιο ώριμοι, υπεύθυνοι και αυτοπροσδιοριζόμενοι (Rogers, 1999). Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να σημειώσουμε ότι η εκπαίδευση ενηλίκων οφείλει να είναι μαθητοκεντρική και όχι δασκαλοκεντρική, χωρίς αυτό να σημαίνει βέβαια ότι παραγκωνίζουμε τον εκπαιδευτή, ο οποίος διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην οργανωμένη μάθηση (Καψάλης

& Παπασταμάτης, 200, σ. 67-68). Ο εκπαιδευτής, ανεξάρτητα από τα εμπόδια που προκύπτουν, δεν χάνει τον τελικό στόχο κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, που είναι η ενεργοποίηση των εκπαιδευομένων. Πρέπει να έχει, συνεπώς, την ικανότητα να αντιλαμβάνεται τους ρόλους που κάθε φορά αναλαμβάνουν οι εκπαιδευόμενοι και τις λειτουργίες που συντελούνται στα πλαίσια της ομάδας, εφαρμόζοντας τις τεχνικές εμπύχωσης και διαχείρισης των σχέσεων (Courau, 2000).

2. Η Διδακτική Προσέγγιση

2.1. Τίτλος Διδακτικής Ενότητας:

The holidays are here! - Οι διακοπές έφτασαν!

2.2. Χρονική διάρκεια:

2 διδακτικές ώρες διάρκειας 40 λεπτών

2.3. Χαρακτηριστικά εκπαιδευόμενων:

16 άνδρες και γυναίκες εκπαιδευόμενοι ΣΔΕ ηλικίας 25 – 45 χρόνων. Η ομάδα των εκπαιδευομένων αποτελείται από άνδρες και γυναίκες με επίπεδο στην Αγγλική γλώσσα: A2+ του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Γλωσσών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

2.4. Θέμα:

Το θέμα της παρούσας διδακτικής προσέγγισης, αφορά στις διακοπές και το καλοκαίρι στην Ελλάδα. Επιτρέπει στους εκπαιδευομένους να γνωρίσουν μερικές από τις ομορφιές της χώρας μας, να τις περιγράψουν, να εκφράσουν τις απόψεις τους για πιθανούς προορισμούς διακοπών και να κάνουν προτάσεις.

2.5. Σύντομη περιγραφή και λογική του σεναρίου:

Αυτό το μικροσενάριο αποτελείται από δύο φάσεις και έχει προγραμματιστεί να ολοκληρωθεί μέσα σε δύο ώρες διδασκαλίας. Επικεντρώνεται στις ευρετικές ικανότητες των εκπαιδευομένων, καθώς και στη στοχευμένη απόκτηση λεξιλογίου και δεξιοτήτων παραγωγής γραπτού λόγου. Εμπλουτίζει το λεξιλογικό πεδίο των διακοπών, στοχεύει να βοηθήσει τους εκπαιδευομένους να εντοπίσουν και να ανταλλάξουν πληροφορίες όπως επίσης και να δώσουν τις δικές τους απόψεις για πιθανούς προορισμούς διακοπών.

2.6. Χώρος διδασκαλίας και εξοπλισμός:

Η μάθηση χρειάζεται πολλά μέσα για να επιτευχθεί. Για τις διάφορες δραστηριότητες και προσπάθειες μάθησης χρειάζονται και διάφορα μέσα. Τα μέσα αυτά εξασφαλίζουν από τη μία πλευρά μεγαλύτερη εποπτικότητα και από την άλλη βοηθούν στη διάρθρωση και την έμμεση καθοδήγηση της διαδικασίας μάθησης (Καψάλης & Παπασταμάτης, 2000, σ. 49). Στην προκειμένη περίπτωση, το εργαστήριο ηλεκτρονικών υπολογιστών το οποίο χρησιμοποιείται ως μέσο διευκόλυνσης της μαθησιακής διαδικασίας, διαθέτει 8 Η/Υ. Έτσι κάθε εκπαιδευόμενος μοιράζεται έναν Η/Υ με έναν συνεκπαιδευόμενο του. Όλοι οι Η/Υ είναι συνδεδεμένοι σε δίκτυο και υπάρχει σύνδεση Internet.

2.7. Εκπαιδευτικοί στόχοι:

2.7.1. Γνώσεις:

- Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιο των διακοπών στην Αγγλική Γλώσσα
- Να χρησιμοποιήσουν προστακτική και μέλλοντα στην Αγγλική Γλώσσα για να πείσουν κάποιον να επισκεφτεί την Ελλάδα

2.7.2. Ικανότητες:

- Να χρησιμοποιούν το Internet ως πηγή πληροφοριών
- Να μεταφράζουν απλά κείμενα από τα Αγγλικά στα Ελληνικά
- Να συντάσσουν ένα απλό κείμενο στην Ξένη Γλώσσα
- Να χρησιμοποιούν τα διάφορα εργαλεία που προσφέρει το πρόγραμμα Microsoft PowerPoint για να σχεδιάσουν και να παρουσιάσουν την εργασία τους.

2.7.3. Στάσεις:

- Να υιοθετήσουν θετική στάση προς την Ξένη Γλώσσα
- Να παροτρυνθούν στη χρήση της Ξένης Γλώσσας σε προφορικό και γραπτό επίπεδο, σύμφωνα με τις ανάγκες τους, έτσι ώστε να επιτύχουν τους επικοινωνιακούς τους στόχους και να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε νέες εργασιακές ευκαιρίες.
- Να αυξήσουν την αυτοπεποίθησή τους όσον αφορά στην Ξένη Γλώσσα
- Να ενθαρρυνθεί το κλίμα συνεργασίας ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους από τη μεταξύ τους επικοινωνία και από ομαδικές εργασίες που θα αναλάβουν στο πλαίσιο της διδακτικής ενότητας.

3. Εφαρμογή

3.1. Α΄ Διδακτική Ώρα

3.1.1. Α΄ Στάδιο

Στα πλαίσια της παραπάνω συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας η ομάδα των εκπαιδευομένων καλείται να χωριστεί σε τέσσερις υποομάδες των τεσσάρων μελών. Δίνεται φύλλο εργασίας σε κάθε εκπαιδευόμενο που περιλαμβάνει γραπτές οδηγίες στα Ελληνικά και στα Αγγλικά.

3.1.2. Β΄ Στάδιο

Στην εργασία 1 του φύλλου εργασίας οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να εργαστούν ομαδικά μεταφράζοντας διαφορετικά σύντομα αποσπάσματα από το site του ΕΟΤ www.visitgreece.gr και να τα χρησιμοποιήσουν για να φτιάξουν το δικό τους διαφημιστικό φυλλάδιο.

3.2. Β΄ Διδακτική Ώρα

3.2.1. Α΄ Στάδιο

Ένας εκπρόσωπος κάθε ομάδας παρουσιάζει στην ολομέλεια το διαφημιστικό φυλλάδιο που δημιουργήθηκε την 1^η διδακτική ώρα.

3.2.2. Β΄ Στάδιο

Στην εργασία 2 του φύλλου εργασίας ζητείται από τους εκπαιδευόμενους να συζητήσουν ανά υποομάδες ώστε να απαντήσουν σε ένα ερωτηματολόγιο στα πρότυπα του Portfolio, αναφορικά με το τι απεκόμισαν κατά την διάρκεια της ομαδικής προσπάθειάς τους και να κρίνουν τα οφέλη της συνεργασίας τους.

4. Φύλλο Εργασίας

4.1. Creative Writing Activity – Group work (4 people)

Your class organizes its summer vacation. Which is the best holiday island? You have to work in groups of four, collect information on the Internet about five Greek islands and support your choice in order to convince your classmates. The result of this will be the writing of holiday brochures, which you will present to the class in order to promote the most popular destination.

You are asked to visit the official website of the Greek Tourism Organization (www.visitgreece.gr), read the information provided and note down interesting ideas which you think will help you design a holiday brochure.

4.2. Δραστηριότητα δημιουργικής γραφής - Ομαδική εργασία (4 άτομα)

Η τάξη σας διοργανώνει τις καλοκαιρινές της διακοπές. Ποιο είναι το καλύτερο νησί για διακοπές; Εργαστείτε σε ομάδες των τεσσάρων, συλλέξτε πληροφορίες στο Διαδίκτυο για πέντε ελληνικά νησιά και υποστηρίξτε την επιλογή σας για να πείσετε τους συνεκπαιδευόμενούς σας. Το αποτέλεσμα αυτού, θα είναι η σύνταξη ενημερωτικών φυλλαδίων, τα οποία θα παρουσιάσετε στην τάξη για να προωθήσετε τον πιο δημοφιλή προορισμό.

Επισκεφθείτε την επίσημη ιστοσελίδα του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (www.visitgreece.gr), διαβάστε τις πληροφορίες που παρέχονται και σημειώστε ενδιαφέρουσες ιδέες που νομίζετε ότι θα σας βοηθήσουν να σχεδιάσετε ένα φυλλάδιο διακοπών.

4.3.Ερωτηματολόγιο τύπου Portfolio				
4.3.1. Γλωσσική ικανότητα				
4.3.1.1 Ποιες καινούργιες λέξεις σχετικές με τις διακοπές έμαθα μέσα από την εργασία στην οποία συμμετείχα;				
1.	2.	3.	4.	5.
4.3.1.2 Ποιες γλώσσες με βοήθησαν στην κατανόηση των καινούργιων λέξεων;				
Η Ελληνική	Η Αγγλική	Άλλη (ποια)		
4.3.2. Γνώση του κόσμου				
4.3.2.1 Ποιες καινούριες πληροφορίες έμαθα για τα ελληνικά νησιά;				
4.3.3. Κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες				

4.3.3.1 Η συμμετοχή στο συγκεκριμένο Σχέδιο Εργασίας με βοήθησε να αναπτύξω κάποιες δεξιότητες. Ποιες;		
Δεξιότητες συνεργασίας	Ναι	Όχι
Δεξιότητες λήψης απόφασης	Ναι	Όχι
Δεξιότητες διερεύνησης και αξιολόγησης πληροφοριών	Ναι	Όχι
4.3.3.2 Βοήθησα όσο μπορούσα την ομάδα μου;	Ναι	Όχι (γιατί)
4.3.3.3 Αυτό που δημιούργησα, πιστεύω ότι το πέτυχα:		
Με την οργανωτική μου ικανότητα	Ναι	Όχι
Με την ερευνητική μου ικανότητα	Ναι	Όχι
Με την καλή επικοινωνία που είχα με τους συνεκπαιδευομένους μου	Ναι	Όχι
Με τη δημιουργική μου φαντασία	Ναι	Όχι

5. Επισημάνσεις –Συμπεράσματα

Η παρούσα διδακτική προσέγγιση σχεδιάστηκε σύμφωνα με τις αρχές λειτουργίας ενός ΣΔΕ, τις οποίες συνοπτικά περιγράφουν οι Βεργίδης, Ευστράτογλου & Νικολοπούλου (2007, σ.25) : «Το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας είναι ένα σχολείο που προσεγγίζει τις ανάγκες των εκπαιδευομένων συνολικά, που ενσωματώνει τις εμπειρίες τους, που δίνει βάρος στην ανάκτηση της αυτοεκτίμησής τους, που τους μαθαίνει πώς να μαθαίνουν, πώς να αναπτύξουν ικανότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, κριτική σκέψη, δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων». Βασική αρχή της φιλοσοφίας των Σ.Δ.Ε. είναι η μεταφορά του βάρους από τη διδασκαλία στη μάθηση και στην ανακάλυψη τόσο από τους εκπαιδευόμενους όσο και από τους εκπαιδευτικούς. Με βάση αυτή τη παιδαγωγική αρχή, αποτελεσματικές μέθοδοι που θα

μπορούσαν να εξυπηρετήσουν τους σκοπούς των Σ.Δ.Ε., οι οποίοι κινούνται γύρω από τους άξονες «μαθαίνουμε στους εκπαιδευόμενους πώς να μαθαίνουν» και τους καθοδηγούμε ώστε να αξιοποιήσουν την αποκτημένη γνώση και εμπειρία, είναι η μέθοδος project και η ομαδοκεντρική διδασκαλία. Οι μαθησιακές αυτές διαδικασίες επιτρέπουν στον καθένα να μάθει από τους άλλους, χωρίς όμως να παραγνωρίζεται η ανάγκη που μπορεί κάποιες φορές να εκδηλώνεται από τους εκπαιδευόμενους για πιο καθοδηγούμενη μάθηση (Χατζηθεοχάρους, 2010).

Συνεπώς, ο εκπαιδευτής απομακρύνεται από την τεχνική της μετωπικής εισήγησης και αποκτά τον ρόλο του διευκολυντή (Rogers, 2002). Ο ρόλος του διευκολυντή αφορά την αυτοκατευθυνόμενη μάθηση, όταν η εκπαιδευτική διαδικασία έχει σχεδιαστεί και υλοποιείται με βάση τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα, τις κλίσεις και τις επιδιώξεις των εκπαιδευομένων. Καλείται να γίνει ερευνητής στην τάξη του και από στεγνός αναμεταδότης γνώσεων γίνεται συν-παραγωγός γνώσης μαζί με τους εκπαιδευομένους. Αλλάζει το ρόλο του εκπαιδευτικού από ρόλο καθοδηγητή, σε συντονιστή και εμπνευστή της εργασίας, και προωθεί την ανάληψη πρωτοβουλιών, την αυτενέργεια, την ανακαλυπτική μάθηση και την εξατομίκευση της διδασκαλίας. Χρησιμοποιεί ένα ευρύ φάσμα από μαθησιακές διαδικασίες με έμφαση σε διερευνητικές μεθόδους όπως project, θεματικά σχέδια δράσης, ομαδικές εργασίες και συνεργασίες.

Δεδομένου ότι οι εκπαιδευόμενοι δεν κατέχουν υψηλό επίπεδο γλωσσομάθειας, ο εκπαιδευτής προτείνει ιστοσελίδα στο Internet ως πηγή ιδεών. Αυτή είναι μια πολύ χρήσιμη προσέγγιση κατά τη διδασκαλία της παραγωγής γραπτού λόγου, καθώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την απεικόνιση μίας ‘καλής’ παραγωγής και ενός αποτελεσματικού στυλ και περιεχομένου.

Όσον αφορά στην ομαδοκεντρική διδασκαλία, ένα βασικό συστατικό που αποτελεί εγγύηση για την ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία κάθε ομάδας είναι η άριστη διαπροσωπική επικοινωνία ανάμεσα στα μέλη της (Jaques, 2001). Το παραπάνω στοιχείο παίζει πρωτεύοντα ρόλο και ειδικότερα σε μια ομάδα ενήλικων εκπαιδευομένων, οι οποίοι παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στον τρόπο μάθησης, καθώς εμφανίζουν έντονη τάση για εκπλήρωση του δυναμικού τους και για αυτοκαθορισμό μέσα σε κλίμα ενεργητικής συμμετοχής, αυτονομίας, δράσης, παρατήρησης και αλληλεπίδρασης (Jaques, 2001). Για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής επικοινωνίας και λειτουργίας της μαθησιακής ομάδας των εκπαιδευομένων ενηλίκων πρέπει να χρησιμοποιούνται από τους εκπαιδευτές ενεργητικές εκπαιδευτικές τεχνικές, καθώς και τεχνικές εμπύκωσης και διαχείρισης των σχέσεων.

Σε μία εκπαιδευτική ομάδα ορισμένοι εκπαιδευόμενοι βιώνουν έντονο άγχος κάθε φορά που καλούνται να εκφράσουν τη γνώμη τους. Άλλοι προβάλλουν αντιστάσεις σε κάθε δραστηριότητα την οποία δεν έχουν προτείνει οι ίδιοι (Τσιμπουκλή & Φίλιπς, 2010). Προκειμένου να ξεπεραστούν τα αναμενόμενα προβλήματα ασθενέστερων εκπαιδευομένων που δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν και να εκθέσουν το έργο τους, ο εκπαιδευτής τονίζει στους εκπαιδευόμενους τη σημασία της ομαδικής εργασίας και της συνεισφοράς όλων ώστε να επιτευχθεί καλύτερο αποτέλεσμα.

Κατά την διάρκεια της επεξεργασίας των δύο προτεινόμενων εργασιών στο φύλλο εργασίας ο εκπαιδευτής ενεργεί σύμφωνα με τις βασικές προϋποθέσεις επιτυχίας της λειτουργίας της ομάδας και μοιράζει το φύλλο εργασίας που περιέχει τις γραπτές οδηγίες των δύο εργασιών, εξηγεί τους διδακτικούς στόχους και την διαδικασία, ορίζει τον διαθέσιμο χρόνο για την επίτευξη της κάθε εργασίας, καλεί τους εκπαιδευόμενους να προβούν στον χωρισμό σε υποομάδες. Σε περίπτωση δυσκολίας σύνθεσης των υποομάδων παρέχει την βοήθεια του. Κατά την διάρκεια των δύο εργασιών, ο εκπαιδευτής δεν επεμβαίνει αλλά απλά παρατηρεί και παρέχει βοήθεια μόνο σε περίπτωση που του ζητηθεί. Παρατηρεί αν συμμετέχουν όλα τα μέλη της υποομάδας και λίγο πριν το τέλος της εργασίας υπενθυμίζει στις υποομάδες τα χρονικά όρια.

Η αξία μιας βιωματικής δραστηριότητας είναι ακόμη μεγαλύτερη όταν καταφέρνει να ενεργοποιήσει όχι μόνο τη γλωσσική και λογικομαθηματική νοημοσύνη –όπως αυτό συμβαίνει συνήθως στο τυπικό σύστημα εκπαίδευσης- αλλά καταφέρνει να φέρει στο προσκήνιο και να κινητοποιήσει όλες τις δεξιότητες και ικανότητες των εκπαιδευόμενων (Gardner, 1993, όπ. αναφ. στο Δεδούλη, 2004). Προϋπόθεση για ένα θετικό αποτέλεσμα είναι κατ’ αρχήν η ακριβής περιγραφή των «προβλεπόμενων αποτελεσμάτων» (Jaques, 2004), των στόχων, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχοντας συγκεκριμένες προσδοκίες και διαμορφωμένους –λιγότερο ή περισσότερο- στόχους. Είναι, συνεπώς, απαραίτητο μετά από κάθε δραστηριότητα να δίνεται ο χρόνος στους εκπαιδευόμενους αλλά και το έναυσμα να σκεφτούν τι έκαναν, πώς αισθάνθηκαν, πώς αντέδρασαν, ποιες δυσκολίες αντιμετώπισαν, πώς συνεργάστηκαν με τους συνεκπαιδευόμενούς τους, πώς πρόκειται να αξιοποιήσουν αυτή τη γνώση. Ο εντοπισμός και η κινητοποίηση σκέψεων, συναισθημάτων και γνώσεων βοηθά τους εκπαιδευόμενους να οργανώσουν την εμπειρία τους. «Σε διαφορετική περίπτωση το όλο εγχείρημα θα μοιάζει να στερείται προσανατολισμού και θα διακρίνεται από ασάφεια και προχειρότητα που εύκολα μπορεί να οδηγήσει τους εκπαιδευόμενους σε απογοήτευση και ανία» (Δεδούλη, 2004). Το ερωτηματολόγιο τύπου Portfolio, χρησιμοποιείται ως εργαλείο αναστοχασμού και αυτοαξιολόγησης των εκπαιδευόμενων και συνάμα αξιολόγησης των επιλογών του εκπαιδευτή. Ο σκοπός της αξιολόγησης που εφαρμόζεται, είναι να βοηθήσει τον εκπαιδευόμενο να μαθαίνει καλύτερα και τον εκπαιδευτικό να διδάσκει καλύτερα. Με άλλα λόγια στοχεύει να δώσει πληροφορίες για την ατομική πορεία των εκπαιδευόμενων και για το έργο των εκπαιδευτικών και του σχολείου συνολικά, να υποστηρίξει και να βοηθήσει το εκπαιδευτικό έργο (διδασκαλία και μάθηση), να δώσει κατευθύνσεις για τις περαιτέρω επιλογές του εκπαιδευτικού προγράμματος (Χατζηθεοχάρους, 2010)

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Βεργίδης, Δ. (2003). *Οι εκπαιδευτικοί των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας – Το περίγραμμα της θέσης εργασίας τους*. Αθήνα, ΓΓΕΕ/ΙΔΕΚΕ.

- Βεργίδης, Δ., Ευστράτογλου, Α., & Νικολοπούλου, Β. (2007). Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: Καινοτομικά στοιχεία, προβλήματα και προοπτικές. Στο *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 12, σσ. 25-26.
- Courau, S. (2000), *Τα βασικά «εργαλεία» του εκπαιδευτή ενηλίκων* (Μτφρ. Ε.Μουτσοπούλου), Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Cross, P. K. (1981). *Adults as Learners: Increasing Participation and Facilitating Learning*, San Francisco, Jossey-Bass.
- Δεδούλη, Μ. (2004). Βιωματική μάθηση-δυνατότητες αξιοποίησης της στην ευέλικτη ζώνη. Στο *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών θεμάτων*, 6, σσ. 145-159.
- Jaques, D. (2004). *Μάθηση σε ομάδες – Εγχειρίδιο για όσους συντονίζουν ομάδες ενηλίκων εκπαιδευομένων* (Μτφρ. Ν. Φίλιπς), Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση: Θεωρία και Πράξη* (Μτφρ.Α. Μανιάτη), Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Καυάλης, Α. & Παπασταμάτης, Α. (2000). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Διδακτική Ενηλίκων*. Τεύχος Β΄, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Knowles, M.S. (1978). *The Adult Learner: A Neglected Species*, 2nd Edition, Houston, Gulf.
- Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Lewis, L. & Williams, C. (2006). Experiential Learning: Past and Present. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 1994 (62), pp.5 - 16.
- Mezirow, J. (1991). *Transformative Dimensions of Adult Learning*, San Francisco, Jossey-Bass.
- Παπαγεωργίου, Η. (2009). Διερεύνηση των επιστημολογικών πεποιθήσεων εκπαιδευτών ενηλίκων: Μια μελέτη περίπτωσης σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Στο Βεργίδης Δ. και Κόκκος Α. (επιμ.) *Εκπαίδευση Ενηλίκων διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*. Αθήνα, Μεταίχμιο, σσ. 306-328.
- Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων* (Μτφρ. Μ. Κ. Παπαδοπούλου, Μ. Τόμπρου), Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Τσάκος, Β., & Χοντολίδου, Ε. (2003). Μεθόδευση Διδασκαλίας στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Στο: Λ. Βεκρής & Ε. Χοντολίδου (Επιμ), *Προδιαγραφές Σπουδών για τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας*, Αθήνα, ΓΓΕΕ/ΙΔΕΚΕ, σσ.41-46.
- Τσιμπουκλή, Α. & Φίλιπς, Ν. (2010). *Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων – Εκπαιδευτικό Υλικό*. Αθήνα, ΥΠΔΒΜΘ/ΓΓΔΒΜ/ΙΔΕΚΕ.
- Χατζηθεοχάρους, Π. (2010). *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας– Εκπαιδευτικό Υλικό*. Αθήνα, ΥΠΔΒΜΘ/ΓΓΔΒΜ/ΙΔΕΚΕ.